

Det är inte säkert att knoppar och utslagna blommor har samma färg. Här syns luktpionen 'Mrs Franklin D Roosevelt' i vitaste vitt.

PIONPASSION

Förförd. Förälskad. Betagen. Pionen har en förmåga att höja pulsen och få en att falla handlöst. Cecilia Sundholm har vikt sitt liv åt pionjakten.

Cecilia och pionerna har haft en långvarig kärlekshistoria. Hon nöjer sig inte med några stycken doftande buskar i sin samling utan söker ständigt efter flera plantor. Gammaldags pioner ska det vara, jaktmarkerna består av bondgårdar, prästgårdar och herrgårdar.

– Min insamlingsmetod är helt intuitiv. När jag finner en pionplanta känner jag efter om jag vill ha den. Ökar pulsen, då är svaret ja. Mer moderna sorter blir jag inte uppeggad av.

Det var en slump att Cecilia Sundholm började samla pioner. Hon kunde bara inte

forts

PIONPASSION

låta bli att fylla sin hyrda trädgård med planter som hon köpt eller tiggat till sig. De gammaldags luktpionerna fängslade henne speciellt.

– Jag började samla pioner utan att tänka efter vad jag höll på med, berättar Cecilia som till vardags jobbar som trädgårdsdesigner och kursledare.

– Kanske är det något jag försöker åter skapa från ett avlägset minne.

GLÖMDA SORTER

Efter två år krävde pionerna mer plats. Då gick hon över landsvägen till närmsta granen och frågade om hon fick ha sin pion-

samling där. Det fick hon och nu finns där 128 olika planter, varav 26 är sortbestämda referensplanter.

För så där hundra år sedan fanns det många olika sorters luktpioner att köpa i Sverige. Men under årens lopp har handelns sortiment krympt. En del sorter har fallit i total glömska och kommer kanske aldrig mer att återväckas. Det är där Cecilia ser en uppgift att rädda glömda sorter genom att ta vara på befintliga planter.

PIONJAKT

När Cecilia väl börjat samla på pioner blev det snabbt en passion som överskuggade

forts

1 Cecilia fann denna luktpion 1999 men det dröjde fem år innan den blommade för första gången.

2 Cecilia kallar den här luktpionen för "Valda-Johns vita".

3 Luktpionen "Annikas rosa halvdubbel" har halvt fyllda blommor. Knopparnas färg varierar från vitt till mörkt rosa.

4 Är det månne luktpionen 'Edulis Superba'? Spåren pekar ditåt med hjälp av expertis från Göteborgs botaniska trädgård.

"OM PULSEN ÖKAR VILL JAG HA DEN"

Föredrar man väldoftande
luktpioner kan 'Vogue'
rekommenderas. Den såg
dagens ljus 1949.

PIONPASSION

det mesta. Hon samlade information från när och fjärran i en stor pärm. Till sin hjälp har hon bland annat haft amerikansk litteratur och gamla plantskolekataloger. I pärmen finns handskrivna, detaljerade beskrivningar av 325 sorter av luktpion, *Paeonia lactiflora*.

Tack vare en artikel i tidningen Trädgården från 1913 har hon fått upp ett spännande spår.

– Fyra utvalda pionsorter från en stor samling pioner i trädgården vid Tyresö slott beskrevs noga. Pioner kan bli väldigt gamla och flera kan finnas kvar än i dag. Kanske är de inköpta från Frankrike vid förrförra sekelskiftet.

I dag förvaltas Tyresö slott av Nordiska museet och Cecilia har fått förökningsmaterial från de kvarvarande plantorna. I hennes privata samling växer nu trettionio olika plantor däriifrån. När de blommar kanske hon får svaret på vilka sorter det rör sig om.

– Jag har pratat med sonsonen till den kände franske plantskolist som sålde pioner vid den aktuella tidpunkten. Han är mycket intresserad av mina fynd. Det jag hittat kan vara intakta sorter från början av 1900-talet.

HEMVÄVDA NAMN

Varje år hoppas Cecilia på en långsam blomningsperiod så att hon hinner med att noga dokumentera blommorna på alla de okända plantorna. Går blomningen snabbt över blir det stressigt.

I väntan på att kunna ge de insamlade pionerna korrekta sortnamn döper Cecilia sina skötebarn. De kan få namn efter platsen där de hittades eller efter den äldsta dokumenterade ägaren.

– Allra tidigast blommar "Adelinas". Den plantan fick jag av en dam vars mormor Adelina hade planterat pionen på 1890-talet. Den luktar som en rostvål.

Några gånger om året öppnar Cecilia trädgården i Halland för allmänheten och visar

forts

Cecilia namnger sina pioner efter personer som först planterade dem eller de ägare längst tillbaka i tiden som kan namnges. Här prunkar "Gunnars" och "Tildas och Almas".

För att pionerna inte ska slösa onödig energi på att bilda frön klipper Cecilia bort vissna blommor och omogna fröställningar.

"EN DEL HAR ÖVERLEVT
MOT ALLA ODDS"

CECILIAS PIONRÅD

VÄLJA PLATS

- * Plantera på en väl-dränerad plats.
- * Välj ett läge där det är minst fem timmar sol per dag.
- * Gräv bort fleråriga ogräs före plantering.
- * Placera dem inte i närheten av buskar och träd som stjälar vatten.
- * Undvik att sätta dem där det tidigare funnits pioner utan att byta jord.

SKÖTSEL

- * Ge pionen vedaska och benmjöl som är bra för blomningen.
- * Gödsla måttligt med naturgödsel och/eller kompost. Använd brunnen gödsel.
- * Vattna vid knoppsättningen i början av maj. Vid torka kan knopparna stanna i utvecklingen när de är stora som kikärter.
- * Ta bort blad som ser ut att vara angripna av svamp eller virus.
- * Putsa bort vissna blommor. Plantan slösar annars energi på att bilda frön.

DELA OCH FÖRÖKA

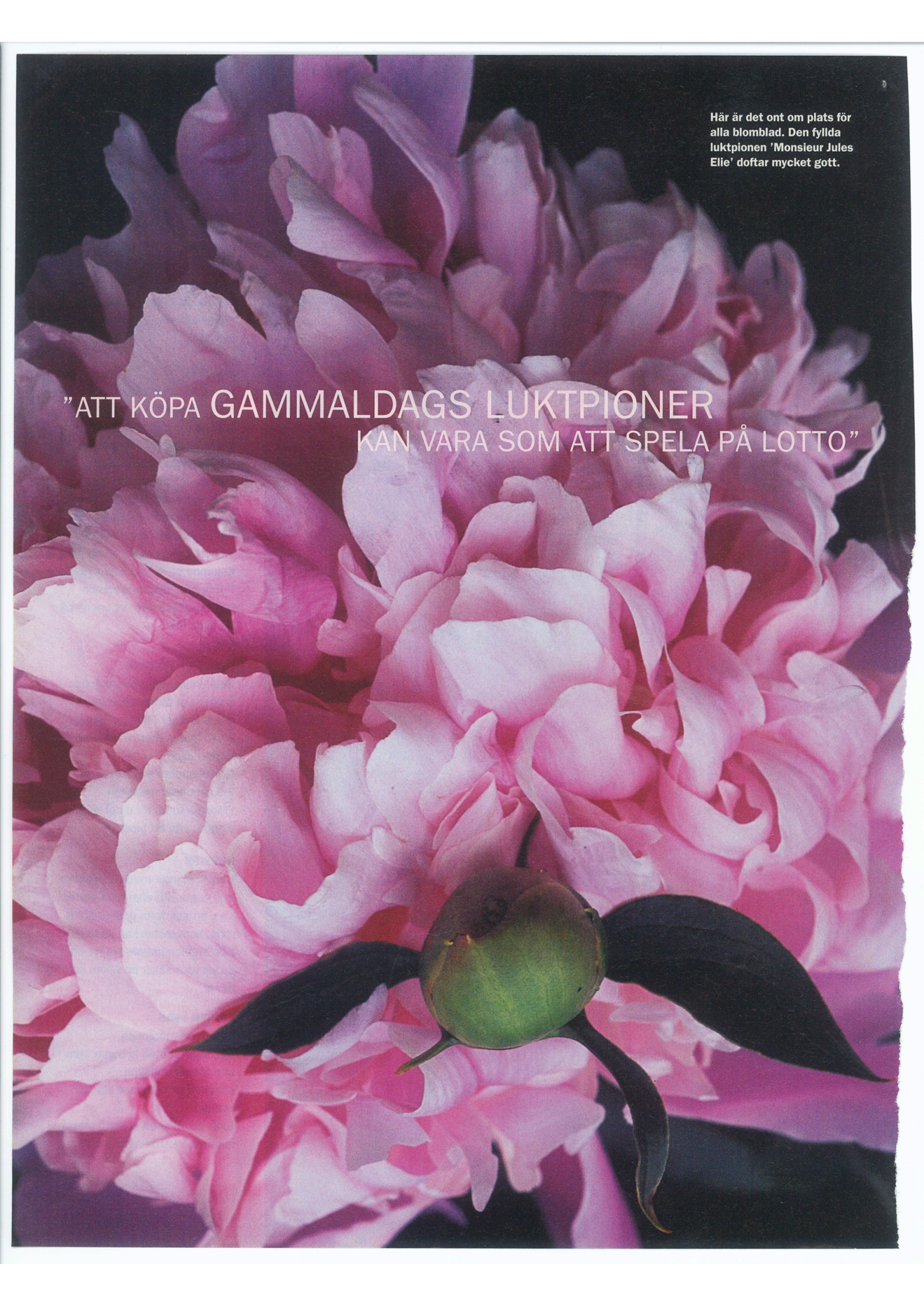
- * Dela under september-oktober. Snittet ska torka, vilket kan ta några timmar till några dagar, innan man sätter ner plantbitarna i jorden igen.
- * Den nya roten ska placeras 3-5 cm under markytan. Placeras roten för djupt kommer plantan inte att blomma.

KÖPTIPS

- * Undvik plantor med vissna blad.
- * Välj gärna vita eller rosa sorter som brukar dofta godare än de röda, som rentav kan lukta illa.
- * Köp en blommande planta om du vill vara säker på vilken sort det är.

PIONER I VAS

- * Plocka på morgonen.
- * Välj stjälkar med knoppar som inte är helt utslagna.
- * Lämna kvar rejält med blad på plantan.
- * Skär en ny, sned snittyta precis innan stjälkarna sätts i vatten.

Här är det ont om plats för
alla blomblad. Den fyllda
luktpionen 'Monsieur Jules
Elie' doftar mycket gott.

"ATT KÖPA GAMMALDAGS LUKTPIONER
KAN VARA SOM ATT SPELA PÅ LOTTO"

1 Pioner kan vara felmärkta. Denna är köpt som 'Duchesse de Nemours', en sort med vita blommor. När den slog ut visade den sig vara rosa.

2 Lukt pionen som blommar i rosa och gult kommer från Åsa i norra Halland.

3 Cecilia Sundholm har noga dokumenterat all information hon funnit om luktpioner. I hennes stora pärm kan man läsa om totalt 325 olika sorter.

PIONPASSION

alla pioner. Då kan man också förbeställa en del plantor som man sedan får återkomma för att hämta senare under hösten. Cecilia har lagt märke till hur vissa människor dras direkt till en speciell pion.

– Det är så häftigt när folk är tvärsäkra på sin kärlek! För mig betyder det något att en sort kommit till 1857, men vi är alla olika. Jag tycker att man ska lukta på pionen innan man bestämmer sig för att köpa den.

KVINNOKAVALKAD

Anledningen till att en del människor faller pladask för en speciell pion kan vara att den har en viss lokal förankring eller har ett

namn som betyder något särskilt för dem. – En dam köpte en planta av "Adelinas" som dogåva till sitt barnbarn som skulle döpas till just det namnet.

Andra plantor har namn som "Annikas rosa" eller "Tildas och Almas".

– Pioner brukar vara kvinnornas intresse, men jag har några pioner som jag döpt efter män, "Vallda-Johns vita" och "Gunnars". Att pioner kan överleva många år under erbarmliga förhållanden har Cecilia levande bevis på.

– Jag hittade tre plantor under några bräddor vid ett rivningstorp från 1800-talet. Två

forts

"IBLAND FÅR MAN EN STORVINST"

Luktponen "Dalbacka" såg erotisk ut enligt Gunnel Carlson från SVT:s "Gröna rum". Cecilia döpte genast om den till "Erotica".

PIONPASSION

stycken rotbitar såg ut som torkade banan skal men de överlevde mot alla odds. Det visade sig vara röda, dubbla bondpioner. Gunnel Carlson besökte Cecilia 2002 i samband med en inspelning av teveprogrammet "Gröna rum". Det ledde till ytterligare ett tillfälligt pionnamn.

– Gunnel tyckte att den ljusrosa pionen från Dalbacka såg erotisk ut, så jag döpte om den till "Erotica".

SPELA PÅ PIONER

Att köpa pioner kan stundtals liknas vid att spela på lotto. Ibland blir det en riktig storvinst.

– Jag köpte en luktpion märkt med 'Reine Hortense', men det var 'Mrs Franklin D Roosevelt'. Det är en ovanlig amerikansk sort som togs fram 1932. Då blev jag glad att den var felmärkt!

Det händer att pionerna bara är märkta med vit, rosa eller röd. Om man till exempel köper tjugo plantor, märkta vit pion, kan det hända att man får en hel kollektion med olika sorter.

– Titta här, nu blommar 'Vogue', en av mina favoriter. Jag såg en bild av den ljusrosa blomman i en bok. Den doftar gott och har en underbar form. Jag blev kär!

LÄSTIPS

- * "Pioner"
Jane Fearnley-Whittingstall
2000, Forum
- * "Passion för pioner"
Hermann Krupke
1997, LT:s förlag
- * "Pioner"
Lars-Erik Samuelsson,
Ulf Schenkmanis
1999, Carlssons